

Michal GRIGER (*24. 11. 1919 Vyšné Repaše †8. 10. 2005 Spišská Belá)

Pedagóg, vlastivedný pracovník a múzejník, historik a organizátor ľudovej umeleckej výroby. Veľký priateľ zahraničných Slovákov, nezlomný, múdry a láskavý človek.

Jeho otec Michal a matka Mária mali dvoch synov. Ich syn Michal s manželkou Emou Smrekovou (1924 – 2010), tiež spoločensky aktívnou učiteľkou, mali šesť detí. Po ľudovej škole v rodnej obci študoval na gymnáziu v Levoči a na Učiteľskom ústave v Spišskej Kapitule ukončil stredoškolské učiteľské vzdelanie. Ako učiteľ a organista začal pôsobiť na ľudovej škole v Nedeci (1939 – 1940) a neskôr učil slovenčinu a spev na novozaloženej meštianke v Jurgove, kde bol aj jej riaditeľom (1940 – 1943). Severnému Spišu a zvlášť Jurgovu i jeho okoliu, venoval mnoho tvorivej a organizačnej práce, ktorou sa snažil pomáhať – i ekonomicky – svojim krajanom. Inicioval založenie a bol aj správcom rezbárskej dielne v Jurgove, ktorá bola zriadená v roku 1942 Spolkom pre zveľaďovanie domácej výroby na Slovensku v Bratislave ako *dielňa na spracovanie dreva, kože, kovu a textilu na predmety úžitkové a pamiatkové*. Po poľskej znovu-anexii spišských obcí preniesol know-how dielne zo severného Zamaguria do Spišskej Belej, v ktorej sa usadil. Založil tu Umelecko-priemyselné výrobné družstvo Javorina (1947), v ktorom pôsobil ako predseda do roku 1956. Položil mu pevné základy: po transformácii patrí k najvýznamnejším výrobcam a exportérom masívneho nábytku v strednej

Európe a je dodnes významným a stabilným zamestnávateľom mesta i širokého okolia. V roku 1957 odišiel pracovať do Ústredia ľudovej umeleckej výroby v Bratislave, s ktorým spolupracoval do roku 1967. V školskom roku 1965/66 učil na ZŠ J. M. Petzvala v Spišskej Belej. V rokoch 1968 – 1972 pôsobil v Mestskom múzeu na hrade v Kežmarku. Napokon, po získaní kvalifikácie pre stredné školy v roku 1972 na Filozofickej fakulte UPJŠ v Prešove (s aprobáciou slovenský jazyk a literatúra – dejepis), učil na gymnáziu v Spišskej Starej Vsi, odkiaľ odišiel v roku 1982 do dôchodku.

Svojou organizačnou prácou ovplyvnil ľudovú umeleckú výrobu a prispel k rozvoju rezbárstva na Slovensku, ba aj v južnom pohraničí Poľska. Zaslúžil sa o povznesenie literárnej histórie Spiša a literárneho múzejníctva. Bohatá bola aj jeho publikačná a edičná činnosť. Do Pedagogickej encyklopédie Slovenska spracoval heslá o najstarších školách na Spiši. Pre Slovenský biografický slovník vypracoval portréty významných osobností Spiša. Zostavil a autorsky prispel do zborníkov: Spišská Belá, Spišská Stará Ves a Zamagurie, Štátna meštianska škola Jurgov, Prof. ThDr. Alojz Miškovič (1902 – 1967), Spiš v kontinuite času (1995), Zborník prednášok k 180. výročiu založenia Učiteľského ústavu v Spišskom Podhradí (1999) a do mnohých ročeniek SDS Z minulosti Spiša. Redigoval päť zväzkov ročenky Z minulosti Spišskej Belej (1994 – 2002). Odborne a organizačne sa podieľal na vzniku Múzea Dr. Michala Greisigera v Spišskej Belej, založenom v roku 1994. Mnoho svojho času a úsilia venoval zbieraniu a úprave ľudových piesní. Spolupracoval na príprave reprezentatívnej Monografie mesta Spišská Belá, ktorej vydania sa už, žiaľ, nedožil.

História bola jeho vášňou a osudy krajanov a ich dejiny mu nikdy neboli ľahostajné. Veľkú pozornosť venoval obrane a udržiavaniu identity našich krajanov na Orave a Spiši v obciach pričlenených k Poľsku. Patril medzi popredných členov Krúžku historikov Spiša, pobočky Slovenskej historickej spoločnosti pri SAV a zakladateľov jeho nástupcu: Spišského dejepisného spolku v Levoči. Od 24. 12. 1996 je jeho čestným členom. Spišská Belá mu udelila Cenu mesta za rok 1996 – *za nevšednú húževnatosť, vitalitu a celoživotný prínos pre rozvoj mesta Spišská Belá*. Nielen jeho žiaci, ale všetci si ho pamätáme ako usmievavého, dobrosrdečného a prajného človeka – presný opak režimu, v ktorom prežil svoj plodný život...

(DB)